

1482

Miljön vid ytbehandling i bad

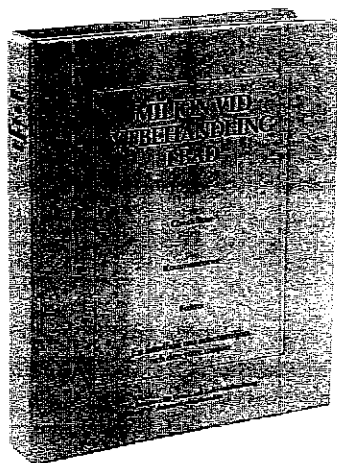
EN HANDBOK OM ARBETSMILJÖN
OCH DEN YTTRE MILJÖN

Som ett hjälpmedel för det löpande interna arbetsmiljöarbetet i företag som arbetar med ytbehandling, t ex förkromning och förnickling, har IVL i samarbete med IVF utarbetat en miljöhandbok. Handboken innehåller checklistor som arbetsmaterial. Dessa används för skyddsronder och för att kontrollera olika delar av reningsutrustningen, så att utsläppen till den yttre miljön hålls nere. Med checklistornas hjälp upptäcker man lätt brister. Kommentardelen innehåller en kortfattad kommentar till varje fråga i checklistan. Fördjupad information finns också i en faktadel där olika föreskrifter som gäller för ytbehandlingsindustrin har sammanställts.

BAKGRUND

Ytbehandlingsföretag hanterar många olika kemikalier som är farliga både för de människor som handskas med dem och för den miljö, till vilken kemikalierna förr eller senare släpps ut.

Ytbehandlingsföretag är ofta små företag utan t ex skyddskommitté. Arbetsmiljöarbetet och miljöarbetet är därför inte alltid så välorganiserat.

Handboken är ett arbetsmaterial för företag som arbetar med ytbehandling i bad.

För att bistå ytbehandlingsföretagen med ett material som hjälper dem att etablera ett regelbundet och effektivt arbetsmiljöarbete, har en handbok utarbetats. Handboken behandlar både arbetsmiljö och yttre miljö. Eftersom handboken är skriven för företagen, behandlas också problemen från företagens perspektiv. För företagen är både arbetsmiljön och utsläpp till den yttre miljön effekter av den produktion som bedrivs. För företagen står produktionen i centrum.

Hela handboken är ett arbetsmaterial och i första hand avsett för internt bruk inom ytbehandlingsföretag.

INNEHÅLLET I HANDBOKEN

Handboken är indelad i tre avsnitt, *checklistor – kommentarer – faktadel*.

Handboken inleds med ett arbetsmaterial som gör det lätt att starta arbetsmiljö- och miljöarbetet. Arbetsmaterialet består av två *checklistor*. Den ena är en allmän checklista, som tar upp arbetsmiljöproblem som förekommer i de flesta industriföretag. Den ställer ledande frågor om de vanligaste arbetsmiljöproblemen och om åtgärder som bör ha vidtagits, under följande rubriker:

- ordning och olycksfall
- ventilation
- klimat
- belysning
- skyddsutrustning
- transporter
- arbetsplatsutformning
- personal

Den allmänna checklisten innehåller 51 frågor. Vissa frågor är fetstilsmarkerade, vilket innebär att de är lite viktigare. Om man vill, kan man börja besvara enbart dessa frågor.

När man svarat på frågorna fyller man i 1) vad som ska göras och om man behöver hjälp, t ex från företagshälsovården, 2) vem som ansvarar för att det blir gjort och 3) när det ska vara klart.

En ifylld checklista blir därmed en dokumentation dels på vilka problem som upptäckts, dels på vad man beslutat vidta för åtgärder.

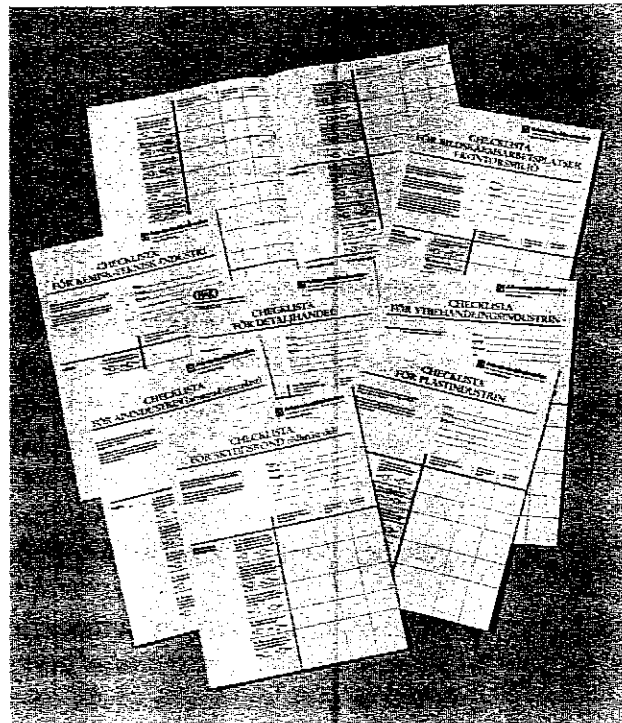
Den andra checklisten är en checklista för ytbehandlingsindustrin och innehåller 86 frågor. Den tar upp frågor om problem och åtgärder som gäller speciellt för branschen. Den är därför indelad efter de olika produktionsavsnitten. Underrubrikerna i ytbehandlingschecklisten är:

- inköp & lager
- dosering
- ytbehandlingslinen
- processventilation
- godshantering
- reningsanläggningen
- avfettning med lösningsmedel
- övrigt.

Denna indelning gör det lätt för företagen att känna igen sig i checklisten. I övrigt är ytbehandlingschecklisten uppbyggd på samma sätt som den allmänna checklisten.

För många frågor räcker det sannolikt för företaget att titta i checklisten, därefter vet man vad som behöver göras och varför. Ibland kanske man vill veta lite mer, t ex om åtgärderna alltid ska vidtas, hur man gör bedömningar av vad som är farligt eller vilka olika åtgärder som finns som kan lösa problemet. För att ge svar på dessa frågor, finns *kommentarer* till varje fråga i checklisten. Kommentarererna innehåller information om 1) varför åtgärden ska vidtas, 2) vilka åtgärder som kan tänkas och 3) eventuella för- och nackdelar med olika åtgärder. Vi tror att kommentardelen räcker för att ytbehandlingsföretagen ska finna lösningar på de flesta av de problem som identifieras.

Handboken avslutas med en *faktadel* som innehåller mer utförlig information om de delar som endast behandlas översiktligt i kommentardelen.

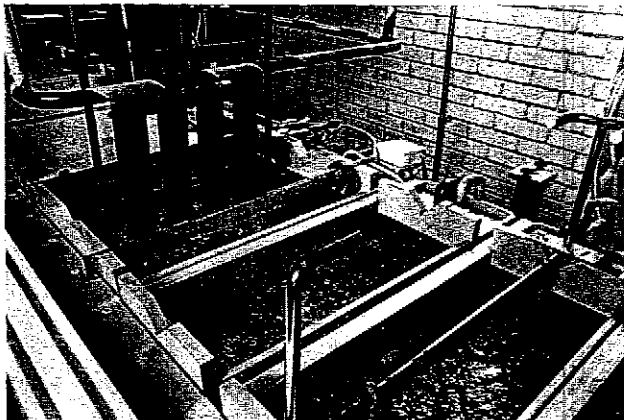
När man börjar arbeta med handboken, är checklistorna det första man stöter på. I handboken ingår checklista för skyddsron (Allmän del) och för ytbehandlingsindustrin. Arbetarskyddsnämnden ger dessutom ut checklistor för andra branscher.

Faktadelen är tänkt att användas som uppslagsbok när företagen stöter på speciella problem eller vill veta mer om något speciellt, t ex vilka föreskrifter som gäller i anknytning till någon fråga i checklisten.

Faktadelen innehåller följande delar:

- Utdrag ur gällande föreskrifter. I enskilda kommentarer hänvisas till de föreskrifter som gäller. I faktadelen citerar vi aktuella paragrafer så att man snabbt och enkelt kan se hur föreskriften är formulerad. Detta är ett utpräglat användarvänligt sätt att hantera föreskrifterna på. Företagen bör naturligtvis också ha samtliga föreskrifter tillgängliga som gäller för företaget, men med faktadelen blir det lätt att se vilka paragrafer som täcker en viss fråga.
- Leverantörer och försäljare av vissa produkter som beskrivs i kommentarer. Här finns listor som gör det lätt att lokalisera företag som säljer en speciell produkt och som också ger möjlighet att kontrollera priser hos olika leverantörer.
- Risker med ytbehandlingskemikalier. Här beskrivs kortfattat riskerna med de vanligaste ytbehandlingskemikalierna. Använd gärna detta

avsnitt, tillsammans med era egna varuinformationsblad, för att informera och utbilda personalen om riskerna med olika kemikalier och bad som de arbetar med.

Vid ytbehandling i bad arbetar man med lösningar som kan vara frätande, allergiframkallande och cancerframkallande. I handboken finns information om riskerna och råd om åtgärder.

- Hanterings- och skyddsinstruktioner. Vissa moment vid ytbehandling innebär att mycket farliga kemikalier hanteras och risken är ofta starkt beroende av hur man arbetar. För dessa moment kan man behöva utarbeta noggranna instruktioner om exakt hur arbetet ska utföras för att personalen inte ska skadas. I faktadelen finns en enkel beskrivning av hur man gör hanterings- och skyddsinstruktioner och även färdiga blanketter som man kan kopiera och fylla i.
- Utdrag ur Arbetarskyddsnämndens studiematerial "Kemiska hälsorisker", avsnittet som handlar om vad myndigheterna kräver ifråga om märkning. Dessutom en liten folder om de olika märksymboler som beskriver risken med kemikalier. Viktig information, eftersom det visat sig att många, även av dem som arbetar med kemikalier, inte är säkra på vad olika symboler betyder. Beställ gärna flera exemplar av denna lilla folder och dela ut till personalen.
- Beskrivning av en åtgärd, pneumatisk transport av pulver och granulat. Olika typer av transportörer beskrivs och för- och nackdelar med dem. Dessutom anges olika leverantörer.
- En referens till skriften "Processventilation - 70 exempel". Skaffa den gärna och sätt in här, så innehåller handboken också bra information om olika sätt att ventilera, bl a vid ytbehandlingsbad samt för- och nackdelar med de olika metoderna.
- Skriften "DU i praktiken". Ventilationen är mycket viktig inom ytbehandlingsindustrin. Utan

ventilation blir luften snabbt mycket obehaglig att andas. Om ventilationssystemet inte underhålls blir luften också dålig. Det finns många exempel på ventilationssystem som underhållits så dåligt att de efter en tids gradvis försämring knappast fungerar alls. DU i praktiken är ett arbetsmaterial som hjälper till att organisera underhållet av ventilationen så att det blir effektivt, dvs inte tar för mycket tid och ändå förebygger att ventilationen försämras.

- En referens till skriften "Skydd mot skada genom elektrisk ström", som utgivits av Statens Energiverk. En liten skrift om elektricitet och elsäkerhet som innehåller basfakta, som alla bör känna till.
- Referenser. För den som vill läsa ännu mer, finns en lista över olika rapporter som rör arbetsmiljö och yttre miljö inom ytbehandlingsindustrin.

ATT ANVÄNDA HANDBOKEN

När ett företag ska börja använda handboken, är det första man gör att titta igenom den för att översiktligt se vad de olika delarna innehåller. Sedan börjar det praktiska arbetet. Ta en checklista och börja använda den. Det är lämpligt att produktionschef eller arbetsledare och skyddsombud tillsammans fyller i checklistan. Om man fastnar på någon fråga, läser man på i kommentardelen. Ibland finns hänvisningar i kommentardelen till faktadelen så att man kan fördjupa sig ännu mer i en speciell fråga.

Sedan är det bara att sätta igång och genomföra det som man noterat på checklistan. Checklistorna är förbrukningsmaterial. Använd dem gärna två gånger per år, så får ni en god kontroll på er egen arbetsmiljö och hur er reningsanläggning fungerar. Beställ nya checklistor när de gamla tagit slut!

Använd gärna handboken som underlag för utbildning av nyanställd personal, men också för att vidareutbilda befintlig personal. Det är nyttigt att repetera det man en gång lärt sig och att samtidigt lära sig lite nytt. Då får man också kontroll på om personalen verkligen följer de arbetsinstruktioner som finns och arbetar på ett säkert sätt.

RAPPORTEN

Miljön vid ytbehandling i bad. En handbok om arbetsmiljön och den yttre miljön, kan beställas från Arbetarskyddsnämnden, Box 3208, 103 64 Stockholm, tel 08-22 94 20. Pris: 290 kronor.

Checklistorna kan även köpas separat från Arbetarskyddsnämnden. Pris: 35 kronor för 5 exemplar.

En liknande handbok har tidigare skrivits för plastbearbetande industri, dvs företag som arbetar

med formsprutning av plast och liknande varmförningsmetoder. Den handboken **1,2,3. Arbetsmiljö i plastbearbetande industri** kan beställas från Arbetsmiljöfonden Box 1122, 111 81 Stockholm, tel: 08-791 03 00.

Reviderade checklistor för plastbearbetande industri kan beställas från Arbetarskyddsmyndigheten. Observera att numreringen på kommentarerna inte stämmer helt om de reviderade checklistorna används.

1482

För innehållet i sammanfattningen svarar
Ann-Beth Antonsson

Institutet för Vatten- och Luftvårdsforskning, Box 21060, 100 31 Stockholm, tel 08-729 15 00.

Pnr 87-0813 Områdesvisa undersökningar av kemiska miljöer, (25) December 1991

Arbetsmiljöfonden

BESÖKSADRESS Olof Palmes Gata 31 PLAN 3
POSTADRESS Box 1122 111 81 STOCKHOLM
TELEFON 08-791 03 00 TELEFAX 08-791 85 90